

SENAT DE BELGIQUE

SESSION EXTRAORDINAIRE DE 1991-1992

15 JANVIER 1992

Proposition de loi complétant l'article 1277 du Code judiciaire en matière de divorce

(Déposée par MM. de Donnée et Foret)

DEVELOPPEMENTS

Dans le système original du Code civil, le divorce ne résultait pas de la décision du juge, celui-ci se bornait à l'autoriser.

Les époux devaient se retirer devant l'officier de l'état civil pour le faire prononcer. Ainsi qu'on l'a observé, ce « prononcé » par l'officier de l'état civil correspondait au prononcé qui clôture la célébration du mariage.

L'époux demandeur était déchu du bénéfice du jugement de divorce si, dans un délai de deux mois, il ne se présentait pas devant l'officier de l'état civil, l'autre partie étant dûment appelée, pour le faire prononcer (article 266 ancien).

Aujourd'hui, légalement, l'officier de l'état civil ne prononce plus, mais le Code judiciaire exige que le demandeur lui signifie ou lui remette le dispositif du jugement ou de l'arrêt; à défaut de ce faire dans un délai de deux mois, l'époux demandeur est déchu du

BELGISCHE SENAAAT

BUITENGEWONE ZITTING 1991-1992

15 JANUARI 1992

Voorstel van wet tot aanvulling van artikel 1277 van het Gerechtelijk Wetboek inzake de echtscheiding

(Ingediend door de heren de Donnée en Foret)

TOELICHTING

Volgens de oorspronkelijke regeling van het Burgerlijk Wetboek, sprak de rechter de echtscheiding niet uit, hij stond ze gewoon toe.

De echtgenoten moesten voor de ambtenaar van de burgerlijke stand verschijnen om de echtscheiding te laten uitspreken. Zoals men heeft opgemerkt stemt die « uitspraak » van de ambtenaar van de burgerlijke stand overeen met de verklaring die plaatsvindt aan het eind van de voltrekking van het huwelijk.

Volgens de vroegere lezing van artikel 266 van het Burgerlijk Wetboek verloor de echtgenoot-eiser het voordeel van het vonnis van echtscheiding, indien hij de termijn van twee maanden had laten voorbijgaan zonder te verschijnen voor de ambtenaar van de burgerlijke stand, nadat de tegenpartij behoorlijk was opgeroepen, om de echtscheiding te laten uitspreken.

Bij de huidige stand van de wetgeving spreekt de ambtenaar van de burgerlijke stand de echtscheiding niet meer uit, doch het Gerechtelijk Wetboek eist dat de echtgenoot-eiser hem het beschikkend gedeelte van het vonnis of van het arrest betekent of ter hand

bénéfice de la décision judiciaire (l'article 1277 du Code judiciaire a donc repris la sanction de l'ancien article du Code civil).

Ce système complexe maintient, au surplus, une certaine précarité et il eût été plus logique, à l'instar de certaines législations étrangères, de décider que le jugement prononçant le divorce dissout le mariage à la date à laquelle il acquiert force de chose jugée, la transcription à l'état civil n'étant nécessaire que pour l'opposabilité aux tiers en ce qui concerne les biens des époux (voir notamment les articles 260 et 262 du Code civil français).

Quoi qu'il en soit, il est permis de s'interroger, dans le cadre de notre système, sur la justification de la déchéance.

Henri De Page considérerait que le véritable motif est que « la loi entend une dernière fois contraindre le demandeur à manifester sa volonté persistante d'obtenir la rupture du lien conjugal » (Traité, première éd., 1933, T. I., n° 925).

L'évolution des conceptions et des règles en matière de divorce, survenue depuis lors, fait apparaître cette préoccupation comme obsolète et met en lumière les inconvénients de la procédure (voir, à cet égard, l'étude exhaustive de Jean Eeckhout, « A propos de la transcription des jugements ou arrêts autorisant le divorce », *J.T.*, 17 novembre 1990, pp. 680 et 681).

De plus, si la jurisprudence s'est montrée longtemps compréhensive dans l'appréciation des événements permettant, au nom de la force majeure, de relever de la déchéance l'époux demandeur qui a laissé passer le délai de deux mois, telle n'est plus aujourd'hui la situation, spécialement depuis l'arrêt de la Cour de cassation du 20 octobre 1983 (sur cet arrêt et l'évolution jurisprudentielle, voir G. Hiernaux et E. Poitevin, « Divorce et séparation de corps », *Chronique de jurisprudence*, *J.T.*, 15 septembre 1990, nos 80 et 81).

Dans ces conditions, l'époux défendeur qui, de son côté, peut avoir le plus grand intérêt à l'achèvement de la procédure, aura à souffrir de la négligence, voire de la simple erreur du demandeur ou encore de celles de son mandataire judiciaire. (C'est ainsi qu'il a été jugé que la signification à un officier de l'état civil incompétent *ratione loci* n'était pas apte à empêcher la forclusion.)

stelt. Doet hij zulks niet binnen de termijn van twee maanden, dan verliest de echtgenoot-eiser het voordeel van het door hem verkregen vonnis of arrest (artikel 1277 van het Gerechtelijk Wetboek neemt de sanctie van het vroegere artikel van het Burgerlijk Wetboek over).

Deze complexe regeling houdt bovendien de rechtsonzekerheid in stand. Het ware logischer geweest te bepalen, zoals in de vergelijkbare buitenlandse regelgeving, dat het vonnis waarmee de echtscheiding wordt uitgesproken, het huwelijk ontbindt op het tijdstip waarop het in kracht van gewijsde gaat, en dat de overschrijving in de akten van de burgerlijke stand alleen vereist is om dat vonnis aan derden te kunnen tegenwerpen, wat betreft de goederen van de echtgenoten. In dat verband verwijzen wij onder meer naar de artikelen 260 en 262 van het Frans Burgerlijk Wetboek.

Hoe dan ook, men kan zich in het kader van de geldende regeling afvragen waarom de echtgenoot-eiser dat voordeel verliest.

Volgens Henri De Page ligt de ware reden hier dat de wet de eiser er voor de laatste maal wil toe brengen zijn vaste wil kenbaar te maken om het huwelijk te laten verbreken (Traité, eerste uitgave, 1933, deel I, nr. 925).

De ontwikkeling van de maatschappelijke opvattingen en van de regels op het stuk van de echtscheiding, wijzen evenwel uit dat die bezorgdheid volledig uit de tijd is en brengen de nadelen van die procedure duidelijk aan het licht. In dat verband verwijzen wij naar de grondige studie van Jean Eeckhout « A propos de la transcription des jugements ou arrêts autorisant le divorce », *J.T.*, 17 november 1990, blz. 680 en 681.

De rechtspraak heeft gedurende lange tijd veel soepelheid opgebracht bij de beoordeling van de feiten, met het gevolg dat de echtgenoot-eiser die de termijn van twee maanden had laten verstrijken, op basis van overmacht in zijn rechten werd hersteld. Dat is thans niet meer het geval, vooral niet sedert het arrest van het Hof van Cassatie van 20 oktober 1983. Dit arrest en de ontwikkeling in de rechtspraak worden besproken door G. Hiernaux en E. Poitevin in « Divorce et séparation de corps », *Chronique de jurisprudence*, *J.T.*, 15 september 1990, nr. 80 en 81.

Derhalve kan de echtgenoot-verweerder, die er alle belang bij kan hebben dat de procedure wordt afgewikkeld, het slachtoffer worden van het verzuim of zelfs van een gewone vergissing van de echtgenoot-eiser of van zijn procesgemachtigde. Zo werd onder meer geoordeeld dat de betekening aan een ambtenaar van de burgerlijke stand, die *ratione loci* onbevoegd was, het verval niet kon voorkomen.

Une réforme fondamentale consisterait à aligner notre législation sur celle des pays où le divorce résulte uniquement de la décision de justice qui le prononcerait au lieu de simplement l'autoriser, comme aujourd'hui.

Mais cela impliquerait la révision de nombreuses dispositions du Code judiciaire et aujourd'hui encore peut-être un long débat de principe.

C'est pourquoi il paraît plus expédient et plus rapide de suggérer un remède partiel aux inconvénients décrits en accordant au défendeur lui-même, le droit de faire procéder à la signification pendant un délai de deux mois prenant cours à dater de la forclusion du demandeur.

F.-X. de DONNEA.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article unique

L'article 1277 du Code judiciaire est complété par l'alinéa suivant :

« Dans un délai de deux mois prenant cours à dater de la forclusion du demandeur, le défendeur peut faire procéder aux formalités prévues à l'article 1275. »

F.-X. de DONNEA.
M. FORET.

Een grondige hervorming zou erin bestaan onze wetgeving af te stemmen op die van landen waar echtscheiding alleen tot stand kan worden gebracht door de beslissing van een rechter, die de echtscheiding uitspreekt in plaats van ze gewoon toe te staan, zoals dat nu gebeurt.

Dat zou er evenwel toe leiden dat tal van bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek moeten worden herzien en dat de zaak een lange en principiële behandeling vergt.

Om sneller en efficiënter te werken lijkt het daarom wenselijk de genoemde nadelen gedeeltelijk te verhelpen door aan de verweerder zelf het recht te verlenen tot de betekening over te gaan binnen een termijn van twee maanden die ingaat op het tijdstip dat de eiser het voordeel van het verkregen vonnis of arrest verliest.

*
* *

VOORSTEL VAN WET

Enig artikel

Artikel 1277 van het Gerechtelijk Wetboek wordt aangevuld met het volgende lid :

« De verweerder kan de vormvoorschriften bedoeld in artikel 1275 doen uitvoeren binnen een termijn van twee maanden te rekenen van het tijdstip dat de eiser het voordeel van het verkregen vonnis of arrest verliest. »